

Uolas nugriovė naujų laikų srovės

V. Mačiulis teigia, kad vyrai žudosi daug dažniau nei moterys. „Eltos“ nuotrauka

Kas paskatina?

Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės direktorius dr. Valentinas Mačiulis mato tris pagrindines priežastis, „kertančias“ Lietuvos vyrus. Pirmoji priežastis susijusi su savižudybėmis dėl politinių ir ekonominių perversmų padarinių. Lietuvoje tradiciškai vyras buvo pagrindinis šeimos maitintojas. Vyras, tėvas – tai uola, ant kurios ir stovi visa šeima. Dabar to nebeliko.

Mums grįžimas iš Rytų imperijos į Europą socialine (ir psichine) prasme kainavo labai daug. Tūkstančių tūkstančiai vyrų neteko darbo ir kartu galimybės būti uola. Prie naujų gyvenimo sąlygų prisitaikė ne visi – juk tiek dešimtmečių visiems buvo kalama: jums pasirūpins partija ir vyriausybė...

Antroji priežastis susijusi su bendra suirutę šalyje. Iki 1990 metų viskas buvo aišku: mes norėjome atkurti nepriklausomą valstybę ir vėl tapti Europos dalimi. Valdžia visus mūsų nepriklausomybės metus nekelia visuomenei jokių bendrų tikslų, kur link mes einame ir kur norime nueiti. Kada Lietuvos valstybė užtikrins daugumai egzistencinį pagrindą? Niekas iš politikų nekelia jokių ilgalaikių tautai suprantamų idėjų ir planų.

Trečioji priežastis – girtavimas. Kad alkoholis pažeidžia smegenis, matyt, jau niekam nereikia įrodinėti. Tad vienus vyrus „kerta“ alkoholinė abstinencija: kai ilgai gėrus staiga baigiasi pinigai, tuomet... Arba ilgai girtaujant pagaliau priinama prie išvados, kad reikia „ryžtingai“ ir vienu kartu atsikratyti visų kamuojančių problemų... O kur dar depresijos, kurias alkoholis tik sustiprina. Tikintys žmonės

Mūsų šalis, deja, pirmauja Europos Sąjungoje pagal savižudybių skaičių. Vyrai tokį sprendimą priima kelis kartus dažniau nei moterys. Kas tai lemia?

prieš mintis apie savižudybę atsilaiko ilgiau, tačiau vėliau ir juos ilgalaikis girtavimas „apankina“.

Nederėtų pamiršti ir medicininę priežastį: dalis mūsų gimsta sergantys tam tikromis psichinėmis ligomis, kiti jų įgyja po įvairių traumų. O jei prie ligų dar prisideda girtavimas, finalas labai dažnai būna tragiškas.

Todėl Europoje išsiskiriame ne tik kaip savižudžių, bet ir kaip našlių tauta. Moterys kur kas rečiau kelia ranką prieš save, mažiau piktnaudžiauja alkoholiu, renkasi sveikesnį gyvenimo būdą, todėl ir gyvena už vyrus mažiausiai 10 metų ilgiau.

Žlugdo įsikalbėtas vyriškumas

Vytauto Didžiojo universiteto Sociologijos katedros profesorius, Socialinių tyrimų centro vadovas, knygos „Vyrų pasaulis: vyrai ir žaizdos vyriškumas Lietuvoje“ autorius Artūras Tereškinas, paklaustas apie gilesnes priežastis, verčiančias vyrus užsiimti destrukcija ir savižudybe, atsakė, kad vyrus labiausiai žlugdo nesugebėjimas atitikti „tikro vyro“ paveiklo, kuris iš esmės yra mitas, nebeatitinkantis šiuolaikinio pasaulio realijų.

Šis vadinamasis norminis, arba hegemoninis, vyriškumas yra grįstas autoritetu, finansine kompetencija, agresyvumu, heteroseksualia aistra moterims bei dominavimu.

A. Tereškino nuomone, vyrus labiausiai žlugdo nesugebėjimas atitikti „tikro vyro“ paveiklo. Asmeninio archyvo nuotrauka

„90 proc. vyrų neatitinka „tikro vyro“ standartų, todėl, norėdami užgožti savo nepasitikėjimą ir sutrikimą, demonstruoja tik išorinius vyriškumo atributus – agresiją, destrukciją, seksualines pergalės ir t. t.“ – teigė sociologas ir pridūrė, kad tas pats ištiktų ir moteris, jeigu jos, užuot priėmusios gyvenimą tokį, koks jis yra, svajotų apie turtingus princus...

Pasak A. Tereškino, vyro (ir moters) vaidmuo nėra nekintantis, įvairiose epochose ir įvairiose šalyse, skirtingose visuomenėse egzistuoja įvairios vyriškumo ir moteriškumo formos.

Nuo XX a. pabaigos įvairūs vyriškumo aspektai (nuo vyrų padėties darbo rinkoje iki tėvystės, smurto, nusikaltimų ir t. t.) tapo mokslinių studijų objektu. Lyčių studijos padeda ieškoti pozityvesnių būdų būti vyrais ir moterimis bei modeliuoti lyčių tarpusavio bendravimo tvarką, kurioje būtų mažiau priespaudos ir išnaudojimo.

Vadinamasis patriarchalinis vyrų ir moterų vaidmenų paskirstymas dažnai tampa priespaudos įrankiu tiek vyrams, tiek moterims. Nors iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad tradiciniai vaidmenys atspindi biologinius vaidmenis, fizinius vyrų ir moterų skirtumus, visgi lyčių vaidmenys iš esmės neparodo, ką gali ir geba moterys ir vyrai. Tai dirbtiniai rėmai, kur ankšta ir moterims, ir, kaip liudija destruktyvus jų elgesys, vyrams. A. Tereškino teigimu, geresnė padėtis yra šalyse, kuriose lyčių problemos sprendžiamos, vyrų ir moterų nesistengiama įspausti į tokius siaurus rėmus.

Paklaustas, kas verčia mūsų visuomenę įsikibus laikyti žlugdančių stereotipų, sociologas atsakė, kad mums teko gyventi visuomeninio lūžio metais, kai patriarchalinė tvarka atrodė kaip orientyras, kuriuo galima vadovautis neramiais laikais.